

«فرهنگیختگان» از بی توجهی به محورهای مهم سند اسلامی سازی دانشگاه‌ها گزارش می‌دهد

سند تزئینی دانشگاه‌ها!

عکاس: کامیار خطیبی / فرهنگستان

زهرار مضانی
روزنامه‌نگار

اسلامی سازی دانشگاه‌ها؛ مقوله‌ای که هرچند از همان سال‌های اولیه پیروزی انقلاب اسلامی مدنظر مسئولان مربوطه بوده، اما حقیقت آن است که طی نزدیک به دو دهه اخیر جزء مباحث مهم در سیاست‌های کلان دانشگاهی کشور به‌شمار می‌رود تا جایی که شورای عالی انقلاب فرهنگی به‌عنوان تنها نهاد بالادستی در آموزش عالی را نیز پای کار آورد و بالاخره در سال ۱۳۹۲ «سند دانشگاه اسلامی» را به تصویب رساند. البته تصویب همین سند پیشینه ۲۰ ساله دارد، چرا که در ابتدای دهه ۷۰ ستاد اسلامی شدن دانشگاه‌ها در وزارت علوم ایجاد شد و تنها چند سال بعد این ستاد با تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی به شورای اسلامی شدن دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی تغییر کرد و اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی نیز بر اساس مصوبه همین شورای اسلامی شدن دانشگاه، دست به تصویب «سند دانشگاه اسلامی» زده‌اند.

این سند مهم و حیاتی در راستای اسلامی شدن دانشگاه‌ها در ۹ فصل تقسیم‌بندی شده که تمام جوانب فعالیت دانشگاه‌ها را از آموزشی، فرهنگی، تربیتی، پژوهشی و فناوری، مدیریتی و نظام اجرایی را شامل می‌شود و برای اسلامی سازی هر کدام از این بخش‌ها راهبردها و اقدامات مختلفی تعیین کرده است، سیاست و اقداماتی که در تمامی دانشگاه‌ها مراکز آموزشی کشور لازم اجراء است، اما مساله اصلی اینجا است که متأسفانه تاکنون در میدان عمل، دانشگاهیان گامی جدی در راستای تحقق این سیاست‌ها برنداشته‌اند.

«وحدت حوزه و دانشگاه: حرف یا عمل؟»

وحدت حوزه و دانشگاه یکی از مبانی فصل دوم همین سند به‌شمار می‌رود، اصولی که هدفش تعامل و همکاری همه‌جانبه به معنای همکاری‌های علمی، سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و هنری میان این دو نهاد است اما واقعیت آن است که در عمل جز در ۲۷ آذر هر سال که در تقویم به‌عنوان روز وحدت حوزه و دانشگاه نام‌گذاری شده، در تمامی این سال‌ها آن طور که باید این سیاست اجرایی نشده است، هرچند نزدیک به ۱۰ سال پیش شورای تحول و ارتقای علوم انسانی در شورای عالی انقلاب فرهنگی شکل گرفت، اما به ادعای بسیاری از کارشناسان و صاحب‌نظران، این شورا نتوانسته است آنطور که باید به وظایف خود در این مدت عمل کند، تا جایی که رضا غلامی، رئیس شورای سیاست‌گذاری مجمع عالی علوم انسانی اسلامی در مصاحبه‌ای با تکیه بر اینکه این شورا نیازمند تحول است، عنوان کرده بود: «واقعیت این است که شورای تحول از ابتدای تأسیس هیچ تفکر روشن و منسجمی درباره تحول علوم انسانی نداشت و حتی کار خود را با نفی علوم انسانی اسلامی و تلاش‌های بجایی که در این عرصه شروع شده بود، آغاز کرد.»

عدم اثرگذاری و تبیین ریل‌گذاری دقیق برای رسیدن به وحدت حوزه و دانشگاه در حالی است که مقام معظم رهبری بارها در سخنرانی‌های خود بر اهمیت این مساله تأکید کرده‌اند. ایشان در سخنرانی خود در سال ۷۳ به مناسبت روز ملی مبارزه در استکبار عنوان کردند: «ما دو نهاد اصیل دانشجویی داریم، یکی متوجه به کسب علوم مربوط به فهم و تبلیغ دین و نوآوری در مباحث دینی و نوآوری در فهم مسائل روز و حادث‌شونده در زندگی است که این حوزه است و کارش عبارت است از تحقیق در مسائل دینی و فراگرفتن احکام الهی در همه شئون زندگی، آن هم نه فقط در آنچه که مربوط به گنج محراب یا خانه است بلکه در قلمرو وسیع زندگی بشر، این گروه این را باید یاد بگیرند، احکام جدیدش را تحقیق کنند، ناخالصی‌ها و ناسره‌ها را از آن بزدایند و آن را با زبان مناسب در هر جامعه‌ای و هر زمانی و هر مخاطبی به رستارین شکل ممکن به مخاطبان برسانند. این وظیفه آن نهاد حوزه‌ای است و اسمش حوزه علمیه است. یک نهاد دانشجویی دیگر داریم که این نهاد ناظر است به اداره امور زندگی مردم منتهای مسائل مربوط به دین، مردم معاش دارند، کسب دارند، راه دارند، ساختمان دارند، جسم دارند، شناسایی‌های گوناگون لازم است. تحقیق در امور زندگی مردم لازم است، علوم مختلف و انواع و اقسام دانش‌ها، برای بهتر کردن و راه‌انداختن زندگی مردم، وجود دارد. این نهاد هم مشغول فراگیری این دانش‌هاست که اینها را فرا بگیرد... و آنها را برای پیاده‌شدن در جامعه آماده کند. تحقیقات نو، دنیایی را جذب کند و خودش به نوبه خود، تازه‌هایی در این دانش‌ها بیافریند و به بشریت عرضه کند. این هم یک نهاد دانشجویی دیگر. حالا اگر هر دو این نهادها دانشجویی خوب کار کنند و با هم رابطه متقابل دوستانه و از خود دانستن یکدیگر داشته باشند معنایش این خواهد شد که این جامعه، هم دینش، هم دنیایش آباد خواهد شد. آنها جهت‌گیری زندگی او را تصحیح می‌کنند و اینها حرکات زندگی او را تسهیل می‌کنند. آنها فکر و ذهن و روح او را آنچنان از زشتی‌ها و نادرستی‌های می‌آیند که بفرماید که چنانچه باید حرکت کند و اینها وسیله این حرکت را به دست او می‌دهند تا حرکت کند.»

«کنکور، قانونی که عدالت آموزشی را زیر سوال می‌برد»

عدالت‌محوری در تمامی شئون دانشگاه هم یکی دیگر از سیاست‌های این سند است که براساس آن باید توزیع و بهره‌مندی عادلانه از امکانات آموزش عالی در نظامات

چهارگانه آن هم با تأکید بر عدالت آموزشی در کشور صورت گیرد، اما عملاً می‌بینیم امروزه عدالت آموزشی به یکی از دغدغه‌های اصلی فعالان این حوزه تبدیل شده است، البته این بدان معنا نیست که هیچ گامی برای تحقق بهره‌مندی عادلانه از امکانات آموزش عالی در کشور برداشته نشده باشد، چرا که تنها کافی است نگاهی به تعداد دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی در ایران داشته باشیم تا به راحتی بر ایمن مسجل شود که اگر فردی علاقه‌مند به داشتن تحصیلات آکادمیک باشد، به راحتی می‌تواند در شهر خود به این مهم بپردازد و دیگر رفتن به دانشگاه یک امر دور از ذهن تلقی نمی‌شود. اما در مقابل برخی تصمیم‌گیری‌های مسئولان آموزش عالی نیز باعث شده در برخی مسائل عدالت از فضای دانشگاه‌ها دور شود. به عبارت دیگر واگذاری برخی تصمیمات به هیات‌امانی دانشگاه‌ها در چند سال اخیر با حواشی زیادی روبه‌رو بوده که شاید یکی از مهم‌ترین آنها مربوط به اعتراضات دانشجویان درباره دروس جبرانی است.

البته شاید بتوان اصلی‌نودن موفقه برای عدم تحقق عدالت آموزشی را کنکور دانست؛ تنها راه ورود به دانشگاه در رشته‌های پرطرفدار که هنوز بعد از گذشت چهار دهه سازوکاری جدید جایگزین آن نشده و داوطلبی که ۱۲ سال پشت میزهای آموزش و پرورش نشسته، باید ظرف چهار ساعت سرنوشت خود را رقم بزند؛ هرچند حذف کنکور یا تأثیر معدل داوطلبان در چند سال اخیر، لحاظ شده است اما قطعاً تا رسیدن به نقطه مطلوب در این حوزه فاصله زیادی داریم.

«نقشه‌راهی که باید باشد و نیست!»

تدوین نقشه‌راه مشارکت فعال اساتید، نخبگان و دانشجویان در پروژه‌های ملی و تمدنی و فراهم کردن سازوکار حمایت از ایشان، این مهم را که ذیل اقدامات راهبردی پنجم فصل پنجم «سند دانشگاه اسلامی» تدوین شده شاید بتوان یکی از اقداماتی دانست که تا به حال هیچ قدمی برای تحقق آن از سوی جامعه دانشگاهی برداشته نشده است. مساله‌ای که صحت آن با یک جست‌وجوی ساده در اخبار مربوط به جامعه دانشگاهی به دست می‌آید. مطرح شدن مبحث رانت پژوهشی را شاید بتوان یکی از اصلی‌ترین دلایل برای عدم تحقق تدوین نقشه‌راه مشارکت فعال اساتید و دانشجویان در پروژه‌های ملی و تمدنی دانست؛ موضوعی که اولین بار توسط سهیلا صادقی، عضو هیات علمی دانشگاه تهران در دیدار دانشگاهیان با مقام معظم رهبری مطرح شده بود. به گفته او هیچ نظارت حرفه‌ای و اصولی بر طرح‌های

پژوهشی اعمال نمی‌شود و بودجه‌های پژوهشی کلان در اختیار افرادی قرار می‌گیرد که در بیرون از دانشگاه دارای اتصالات خاصی هستند. بعد از رسانه‌ای شدن این اظهار نظر، کارشناسان مختلف این حوزه نظرات متفاوتی را به‌رامون تأیید یا رد این صحبت داشتند، اما آنچه پرواضح است اینکه جامعه دانشگاهی به معنی کلی اش آن طور که انتظار می‌رود در پیشبرد پروژه‌های ملی حضور پیدا نکرده‌اند، البته در این میان نمی‌توان به راحتی از کنار راه‌اندازی شرکت‌های دانش‌بنیان و حضور تیم‌های دانشجویی در مسابقات جهانی گذشت، اما به جرات می‌توان گفت که دانشگاهیان در عرصه تمدن‌سازی ورودی نداشته‌اند یا نهایتاً به انتشار چندین مقاله بسنده شده است.

«نگاه سند دانشگاه اسلامی به کرسی‌های آزاداندیشی»

در راهبرد هفتم فصل پنج این سند نیز تأمین زیرساخت‌های حقوقی لازم جهت توسعه آزاداندیشی و بازنگری در قوانین موجود با هدف حمایت از روحیه خردگرایی، آزاداندیشی و پرسشگری آمده است. اما در عمل نه تنها زیرساخت‌های حقوقی لازم برای برگزاری و توسعه این کرسی‌ها محقق نشد، بلکه برخورد سلیقه‌ای با این کرسی‌ها باعث شد عملاً این مهم به محاق رفته و رهبری از عدم برگزاری این کرسی‌ها گلابه‌مند باشند. رهبری در دیدار چهارسال پیش با دانشجویان در این باره عنوان کرده بود: «کرسی‌های آزاداندیشی به معنای واقعی کلمه تشکیل بشود. کاملاً درست است، من موافقم که کرسی‌های آزاداندیشی تشکیل بشود. ما که گفتیم کرسی آزاداندیشی، از اول نظران همین بود؛ کسی بیاید و نظر مخالف خودش را هم بگوید؛ منتها شما جوان دانشجوی انقلابی مسلمان ولایتی، آن قدرت منطق و قوت استدلال را پیدا کنید که بتوانید قسنگ بروید با خون‌سردی در مقابل او قرار بگیرید و استدلال او را باطل کنید؛ این خوب است، این درست است. و این امروز ممکن است؛ [شاید] ده سال پیش، دوازده سال پیش، پانزده سال پیش این کار ممکن نبود، امروز ممکن است. امروز جوان‌هایی که در حوزه دیانت فعالیت می‌کنند و توانایی‌های خوب فکری دارند، فراوانند؛ اشکال ندارد. البته یک آداب و تربیتی دارد؛ یعنی کرسی آزاداندیشی یک ترتیبات و آدابی دارد که باید عقلای مسئولان دستگاه‌ها بنشینند این ترتیب و آداب را - که بتوانند درست هدایت کنند این کرسی‌ها را که کار خودش را انجام بدهد - مشخص کنند. این هم یک نکته بود.» به همت توصیه‌ها و حتی برگزاری گاه‌وبیگاه کرسی‌های آزاداندیشی در دانشگاه‌های مختلف کشور، اما هنوز تا رسیدن به نقطه مطلوب فاصله زیادی است. «

«تحول در متون آموزشی علوم انسانی رویایی دست‌یافتنی؟»

اصلاح و بازنگری متون آموزشی با رویکرد تحول و ارتقای رشته‌های گوناگون با اولویت علوم انسانی؛ مساله‌ای که ذیل راهبرد اول فصل ششم که همان نظام آموزشی این سند ملی در حوزه دانشگاه به‌شمار می‌رود، آمده است اما همان طور که در ابتدای گزارش نیز به آن اشاره شد، عملاً شورای تحول و ارتقای علوم انسانی اقدام درخور را در راستای تحقق وظایفش انجام نداده است. هرچند شورا تا به امروز صرف‌فصل‌هایی را در رشته‌های مختلف تدوین کرده و نمی‌توان از این مهم چشم‌پوشی کرد، اما اگر نگاهی کلی به وضعیت متون آموزشی در علوم انسانی و دیگر رشته‌های دانشگاهی داشته باشیم، باید بگوییم که اکثر آنها به گفته اساتید دانشگاهی، نشأت گرفته از منابع غربی هستند. به عبارت دیگر از حجم بالای کتاب‌های ترجمه‌ای را در رشته‌های مختلف دانشگاهی نادیده بگیریم، باید بگوییم که در آثار تالیفی نیز نویسندگان باز منابع غربی را الگوی خود برای نگارش آثار در نظر می‌گیرند و به همین دلیل است که شاید به ندرت بتوان یک کتاب تالیفی به معنای واقعی کلمه را در رشته‌های مختلف دانشگاهی داشته باشیم که همین میزان اندک نیز شامل حال رشته‌های علوم انسانی نمی‌شود.

۷ دانشگاه اول دولتی در قرارداد های صنعتی

(منبع: معاونت پژوهش و فناوری وزارت علوم)

۱۲۷۳

دانشگاه تهران

۸۹۲

دانشگاه صنعتی شریف

۸۵۵

دانشگاه شیراز

۶۰۴

دانشگاه شهید بهشتی

۴۷۰

دانشگاه صنعتی امیرکبیر

۴۶۱

دانشگاه علم و صنعت

۴۲۰

دانشگاه صنعتی اصفهان

ضرورت تعیین مراجع داخلی برای چاپ مقالات علمی

محمد مهدی نوری نژاد، معاون سابق پژوهش و فناوری وزارت علوم و عضو هیات علمی دانشگاه صنعتی مالک اشتر در گفت‌وگو با فارس در رابطه با لزوم تعیین مراجع داخلی برای چاپ مقالات دکتری گفت: «حتی اگر تحریم‌های حال حاضر هم وجود نداشته باشد تعیین مراجع داخلی برای چاپ مقالات دکتری ضروری است و قابلیت انجام و ارتقا دارد و حتماً کشورهای خارجی به دنبال ما خواهند آمد، چرا که وضعیت برای همیشه اینگونه نمی‌ماند.» او بیان اینکه در حال حاضر در برخی دانشگاه‌های کشور نشریات با نمایه ISI و Scopus وجود دارند، گفت: «ما با دست‌خودمان طناب دار را به گردن ما می‌اندازیم و در دانشگاه‌ها به دانشجویان می‌گوییم باید مقاله ISI باشد و دانشجویان همین‌طور پذیرش چاپ مقاله خود را از این نشریات بگیرند.» او اظهار داشت: «اینکه در زمینه چاپ مقالات در سطح جهانی دیده شویم را باید به زمان دیگری موکول کنیم، اکنون که دشمن خیمه زده است نباید چاپ مقالات دانشجویان را دچار مشکل کنیم.»

فروش لوازم آزمایشگاهی در دانشگاه تربیت مدرس

مدیر روابط عمومی دانشگاه تربیت مدرس گفت: «فروشگاه آزمایشگاهی مدرس در بازارچه این دانشگاه به ارائه خدمات فروش مواد شیمیایی و لوازم آزمایشگاهی می‌پردازد.» محمد حسن نصرتی، مدیر روابط عمومی دانشگاه تربیت مدرس در گفت‌وگو با رسانه‌ها با اشاره به آغاز فعالیت غرفه فروش مواد شیمیایی و لوازم آزمایشگاهی در بازارچه این دانشگاه گفت: «غرفه فروش مواد آزمایشگاهی مدرس به‌منظور ارائه خدمات فروش مواد شیمیایی و لوازم آزمایشگاهی به اساتید، کارکنان و دانشجویان، فعالیت خود را در بازارچه دانشگاه از سر گرفت.» او افزود: «مقاصد این می‌تواند برای تأمین مواد شیمیایی و لوازم آزمایشگاهی با کیفیت فنی و قیمت مناسب به این فروشگاه مراجعه کنند.»

اعلام نیاز مجدد دانشگاه‌ها برای جذب هیات علمی

رئیس مرکز جذب اعضای هیات علمی وزارت بهداشت از اعلام نیاز مجدد دانشگاه‌های علوم پزشکی به ویژه دانشگاه‌های مناطق کم‌برخوردا برای جذب هیات علمی در فراخوان جذب خبر داد. سید علی حسینی در گفت‌وگو با ایسنا، ضمن بیان این مطلب به ظرفیت جذب اعلام شده در فراخوان فعلی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور اشاره کرد و گفت: «برنامه ما این است که حداقل ۱۵۰۰ نفر با فراخوان فعلی جذب دانشگاه‌های علوم پزشکی شوند، اگرچه این تعداد حتماً از آمار اعلامی بیشتر خواهد شد. بنابراین انتظار ما این است که متقاضیان هرچه سریع‌تر به سامانه جذب وزارت بهداشت نیز مراجعه کنند.» حسینی افزود: «فرصت جذب اعضای هیات علمی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور ۳۰ دی پایان خواهد پذیرفت و این مهلت به هیچ عنوان تمدید نخواهد شد. همه علاقه‌مندان برای ثبت نام از این فرصت باقی مانده استفاده کرده و کد رهگیری خود را دریافت کنند.»